

Važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do l. 1906.

Izbral in priredil **Štefan Lapajne**, c. kr. okrajni glavar v p.

X. Občinski red.

(Dalje.)

60. Domovinski list je izdati v oni obliki, katera je predpisana za obvezne listine napram tretjim osebam. (O. 15. marca št. 981 Z. XVII. št. 7144.)

Občina M. se je pritožila proti namestništvu v B, ker ji je bilo ukazano, da mora izdani domovinski list podpisati poleg župana še eden občinskih svetovalcev.

Upravno sodišče pa ni ugodilo pritožbi iz nastopnih razlogov:

V zmislu §-a 32 zakona z dne 3. decembra 1863, št. 105 d. z. je domovnica listina, s katero se potrjuje, da ima dotična oseba v občini domovinsko pravico. Dasi zakon izrecno določa, da domovnica ne utemeljuje domovinske pravice, ampak samo posvedočuje že pridobljeno domovinsko pravico, predpisuje vendar obliko, veljavno za listine, ki občino obvezujejo, kajti § 33 domovinskega zakona določuje v zakonu predpisani obrazec, na katerem je več podpisov od strani občine predpisanih in na katerega je pritisniti občinski pečat.

Pristavek na obrazcu »slede podpisi« in zahteva občinskega pečata jasno kažeta, da je domovnica na vsak način pravno-obvezna listina, katero je izdati v predpisani obliki.

V pritožbi občine M. navedeni razloček med domovnicami, ki ustanove domovinsko pravico, in med onimi, katere domovinsko pravico le potrjujejo, pa nima v zakonu nobene podlage, kajti predpogoj za izdajo vsake domovnice je, da si je dotična oseba na zakonit način (po rojstvu, zakonski zvezi, javni službi ali vsprejemu v občinsko zvezo) pridobila domovinsko pravico.

Domovnica je torej napram občini obvezna listina in mora imeti obliko, katera ima polno dokazilno moč; vsled tega je pa tudi vsakdor upravičen zahtevati tako dokazilno listino in jo je občina obvezana izdati v predpisani obliki, namreč s podpisom

župana ali namestnika in enega občinskega svetovalca, ter opremljeno z občinskim pečatom.

61. Občinska tehtnica je javna naprava, ter morajo k stroškom vsi davkoplačevalci prispevati. (O. 14. decembra 1893 št. 4274. Z. XVII. št. 7589.)

Občina M. se je pritožila proti odloku deželnega odbora v P., s katerim je bil odredil, da morajo k stroškom občinske tehtnice le oni prispevati, v katerih korist je ta tehtnica ustanovljena. Pritožba se sklicuje na § 28 točka 4 občinskega reda (za Češko) in na § 11 zakona z dne 19. junija 1866 št. 85 d. z., ker je občinska tehtnica javna naprava, h kateri morajo prispevati vsi davkoplačevalci.

Upravno sodišče je pritožbi ugodilo iz nastopnih razlogov:

Po §-u 28 točka 4 občinskega reda spada v domače področje občine nadzorstvo semnjev in trgov, posebno pa mer in vag; vsled tega ni dvomiti, da je občina upravičena uvesti take naprave, ki ji to nadzorstvo olajšajo. Da spada javna občinska tehtnica med take naprave, ni dvoma, kajti zakon o javnih tehtnicah z dne 19. junija 1866 št. 85 d. z. določa v §-u 11 prav jasno, da je naloga občine, ustrezati potrebam prometa z napravo javnih tehtalnih in merskih zavodov in z napravo takih zavodov tudi izdajati potrdila s popolno dokazno močjo. Da pri naša taka naprava ne samo gmoten dobiček s pobiranjem pristojbin, ampak tudi splošno korist občincem, ni dvomiti; vsled tega je pa tudi uporaba §-a 78 obč. reda glede prispevka k stroškom naprave izključena, ker to določbo je le takrat uporabljati, kadar je nedvomno dokazano, da je kaka naprava edino-le v korišit posameznih. To, da ima cukrarna svojo lastno tehtnico in da ni primorana posluževati se občinske tehtnice ni mero-dajno, ker ne zavzema občinski red stališča, da se sme občine pritegniti k stroškom le onih naprav, iz katerih sami neposredno dobivajo svoj dobiček.

62. Člen XIX. državnih osnovnih zakonov o rabi v deželi navadnih jezikov v šoli, uradu in v javnem življenju je ob sebi veljaven in ni odvisen od posebnih izvršitvenih predpisov. (O. 31. marca 1894 št. 1292. Z. XVIII./I. št. 7806.)

Politična oblastva so razveljavila sklep občinskega odbora v K., češ, da občina ne sprejema nemških vlog.

Občina K. je vložila pritožbo zoper razveljavljenje tega sklepa, ter poudarja v pritožbi, da se s tem sklepom ni kršil nikak zakon, kateri urejuje rabo jezikov pri avtonomnih oblastvih, kajti člen XIX. zaradi tega ne prihaja v poštev, ker ima samo pravno načelo, h kateremu je treba posebnega izvršitvenega zakona.

Upravno sodišče je pritožbo iz nastopnih razlogov zavrnilo:

Istina je, da nima člen XIX. nikake določbe, katera bi občino vezala, svojo upravo tako urediti, da bi bili vsi v občini navadni jeziki popoloma enakopravni, in ravno tako je istina, da ima občina pravico, določiti poslovni jezik v svojem uradovanju in zahtevati od svojih organov, da se v uradovanju tega jezika poslužujejo.

A iz te pravice še ne izvira upravičenost zahteve občine, da se morajo tudi stranke posluževati le tega jezika in da je raba drugega deželnega jezika izključena, kajti s pripoznanjem enakopravnosti po členu XIX. je vsem narodom zajamčena pravica, posluževati se v deželi navadnega jezika v uradu in javnem življenju. K izpolnjevanju tega pravnega načela pa ni treba nikakih izvršitvenih predpisov, ker občina napram stranki ni primorana k nikaki dajatvi in je izvršitev tega pravnega načela možna, ker je neoporekano nemški jezik v občini — če tudi le v mali meri — navaden.

Vsled tega so dani pogoji, pod katerimi se prebivalci nemške narodnosti mogo posluževati v členu XIX. izrečene enakopravnosti in je torej brez dvoma, da je navedeni sklep, kateri izključuje sprejem nemških vlog, protiven navedenemu osnovnemu zakonu.

Ker je občina po §-u 28 obč. reda tudi v domačem področju vezana na veljavne zakone, so bila politična oblastva upravičena, na podstavi §-a 102 obč. reda za Češko razveljaviti navedeni občinski sklep.

63. Določitev jezika za ulične napise je prepuščena svobodnemu preudarku avtonomnih oblastev in vsled pritožbe tudi preudarku pristojnega deželnega odbora. (O. 8. maja 1905 št. 2362. Z. XIX./1. št. 8647.)

Deželni odbor kranjski je razveljavil sklep občinskega sveta ljubljanskega zaradi samoslovenskih napisov na vseh ulicah, cestah in trgih.

Proti temu odloku deželnega odbora je občinski svet vložil pritožbo na upravno sodišče, katero jo je pa zavrnilo kakor neutemeljeno iz nastopnih razlogov:

Iz določeb mestnega štatuta ljubljanskega, osobito iz §-a 62 je razvideti, da je sklepe, ki se tičejo interesa cele občine, posameznih okrajev ali celih vrst občincev na običajen način javno objaviti. § 85 mestnega štatuta določa, da so pritožbe proti sklepom občinskega sveta dovoljene tekom 14 dni po razglasitvi. Iz tega, kakor iz §-a 86 točka 1 mestnega štatuta, ki govori o izvršitvi sklepov v javnem interesu, je razvideti, da je tudi proti sklepom, ki se tičejo javnih interesov, splošno dovoljen priziv na višjo stopnjo.

Pritožba pripoznava sama, da se je dotični sklep občinskega sveta glede na javne interese objavil v zmislu §-a 62 mestnega štatuta, in ni dvomiti, da pristoja hišnim posestnikom prizivna pravica, ker je prememba uličnih napisov tudi materialnega pomena, in imajo torej hišni posestniki, kakor davkoplačevalci in plačevalci mestnih doklad, poseben interes.

Da pa ima deželni odbor na vloženi priziv hišnih posestnikov pravico, na II. inštanci meritorno razsojati, izvira iz §-a 85 mestnega štatuta, ter je trditev občinskega sveta, da ima deželni odbor samo na podstavi §-a 80 in 81 mestnega štatuta nadzorstveno pravico, napačna, kajti § 80 govori o nadzorstveni pravici deželnega odbora glede ohranitve osnovne imovine in je to nadzorstvo izvrševati uradnim potom ne glede na prizive občanov; § 81 pa govori, da je treba potrditi deželnega odbora za posebne občinske sklepe, dočim je prizivna pravica proti sklepom občinskega sveta urejena po zgoraj navedenih zakonovih določbah in je tudi po teh ravnati se.

V stvarno presojo vprašanja zaradi uličnih napisov se pa upravno sodišče ne spušča, ker glede določitve jezika, v katerem je postaviti ulične napise, ni posebnih zakonovih določeb, ter je to prepuščeno svobodnemu preudarku avtonomnih oblastev in sicer tudi svobodnemu preudarku višjih avtonomnih oblastev,

torej je v tej točki pristojnost upravnega sodišča z ozirom na § 39 e) zakona z dne 22. oktobra 1875 št. 36 d. z. izključena.

64. Odmemba prispevkov iz občinskih sredstev v podporo narodnih manjšin drugih občin utemeljuje prekoračenje zakonito predpisanega delokroga občine. (O. 11. maja 1898 Z. XXII. št. 11707.)

Občinski odbor v Smichovu je 20. avgusta 1896 sklenil iz občinskih sredstev odmeriti 500 goldinarjev v podporo čeških manjšin v nemških občinah.

Nekateri občani in davkoplačevalci so se proti temu sklepu pritožili na deželni odbor v Pragi, kateri je pa pritožbo zavrnil, uvaževaje, da podpiranje narodnih manjšin ni v nobenem zakonu prepovedano in da v §-u 28 občinskega reda navedeni lastni delokrog v duhu zakona tudi obsega take stvari, ki se sicer tičejo splošnih interesov, posredno pa imajo tudi upliv na interese občanov. V le-tem slučaju pa ima pretežna češka večina v Smichovu gotovo posredno interes na podpori svojih rojakov v drugih občinah.

Upravno sodišče pa je na daljno pritožbo ta odlok deželnega odbora, oziroma sklep občine Smichov iz nastopnih razlogov razveljavilo:

Občina je javno-pravna korporacija v dosego gotovih javnih namenov; ona obstoja v dosego teh namenov, ne pa kakor fizične osebe zaradi samih sebe; ona torej ne more po svojem delovanju v okviru obstoječih zakonov prosto voliti, ampak prekorači svoj delokrog, ako stopi iz okvira v posebnih zakonih ji določenega področja.

Iz tega je razvidno, da občina ob upravi svojega premoženja in denarnih sredstev ne sme kakor privatna oseba poljudno postopati, marveč da sme svoja denarna sredstva le takim smotrom odmeniti, zaradi katerih obstoja in zaradi katerih sme tudi doklade pobirati.

To, iz bistva in pravne narave občine izvirajoče načelo je tudi v §§ 68, 69, 74 in 79 obč. reda (za Češko) izraženo in je po njem glavnico občine nedotaknjeno ohraniti, iz glavnice pripadajoče dohodke v pokritje občinskih potrebščin porabiti in samo, ako stroškov za občinske potrebe ni moči pokriti, naložiti občinske doklade.

Res je, da so v §-u 28 točka 1 do 12 navedene naloge lastnega področja le primeroma in neizključno naštete, a merodajen za obseg lastnega področja je uvod §-a 28 obč. reda, po katerem to področje vse obseza, kar se tiče najbližje občinskega interesa in se mora v mejah občine z lastnimi močmi preskrbeti in izvršiti.

Ako se upošteva, da v marsikaterih odnošajih obstoje skupni interesi vseh ali mnogih občin enega okraja ali dežele ali cele države, da vpliva blagor ene občine in njenih občanov večkrat posredno tudi na blagor drugih občin, se razvidi, da § 28 obč. reda nima pred očmi posrednega interesa občine na drugih občinah, ampak da je s tem izrečena kompetenčna meja, po kateri mora občina le to preskrbovati in izvrševati, kar najpreje njen interes zadeva. Da pa narodne razmere občanov v drugih občinah ravno tako malo, kakor zdravstvene, verske, gospodarske in kulturne zadeve posamezno občino — v tem slučaju občine Smichov — najbližje in direktno ne zanimajo, je jasno in torej spada tudi varstvo teh interesov v področje onih občin, katere so najbližje in neposredno prizadete.

Ker je torej občinski odbor v Smichovu sklenil prispevek za namene, ki se ne tičejo občinskega interesa, in za stvari, katere se v občinskem področju ne dajo izvršiti, tedaj je prekoračil svoj delokrog in se je morel njegov zgoraj navedeni sklep razveljaviti.

65. Odmemba prispevkov iz **okrajnih** sredstev v podporo narodnih manjšin drugih okrajev utemeljuje prekoračenje zakonito predpisanega delokroga okrajnega zastopa. (O. 11. maja 1898, št. 2481 Z. XXII. št. 11.708.)

Okrajni zastop v Smichovu je 26. novembra 1896 sklenil, iz okrajne blagajne odmeniti 600 gld. v podporo čeških manjšin v nemških okrajih.

Nekateri davkoplačevalci so se proti temu sklepu pritožili na deželni odbor v Pragi, kateri je pa pritožbo zavrnil uvaževaje, da spadajo v zmislu pravilne interpretacije §-a 50 zakona z dne 25. julija 1864 d. z. št. 27 v področje okrajnega zastopa ne samo tiste stvari, katere se neposredno tičejo interesov okraja in prebivalcev, ampak tudi take, dasi namenjene osebam izven okraja, katere vplivajo v svojih posledicah na interese prebi-

valcev okraja; k temu pa spada pospeševanje narodnih zadev, kolikor se tičejo tudi narodnih interesov okraja.

Upravno sodišče pa je na daljno pritožbo ta odlok deželnega odbora, oziroma sklep okrajnega zastopa Smichov iz nastopnih razlogov razveljavilo:

Iz člena XVII. zakona z dne 5. marca 1862, št. 18 d. z. in iz vseh določeb zakona z dne 25. julija 1864, št. 27 d. z. (za Češko) je razvideti, da so okrajni zastopi organi javne uprave, katerim je gotove upravne naloge reševati in kateri imajo gotove v zakonu zajamčene oblasti.

Akoravno po zakonu z dne 25. julija 1864 v pristojnost okrajnega zastopa spadajoče zadeve niso nadrobno označene, je vendar v §-u 50 navedenega zakona jasno izraženo, da spadajo v področje okrajnega zastopa vse notranje, skupnih interesov okraja se tikajoče razmere. S tem, da je zakon delokrog okrajnih zastopov omejil na notranje zadeve in temu pridjal še kvalifikacijo skupnih interesov, je označil ta delokrog v zadevah javne uprave, ki so skupne v okrajni zvezi.

Okrajnim zastopom na podstavi §-a 54 dana pravica, nakladati davke se razteza le v svrhu izvrševanja upravnih nalog okraja in torej je smatrati sklep o izdatkih, ki so izven delokroga okrajnih zastopov, za prekoračenje pravnega delokroga.

Da podpiranje čeških manjšin izven okraja ni notranja zadeva okraja, ni dvombe in se tudi ne oporeka. Izpodbijani odlok deželnega odbora se utemeljuje s tem, da sklep okrajnega zastopa zadeva koristi češke narodnosti in posredno tudi enake interese čeških prebivalcev okraja Smichov. S tem pa je deželni odbor sam pripoznal, da se ta sklep ne tiče notranje »okrajne zadeve«. Poganjanja za splošne narodne koristi pa tudi zaradi tega ni moči prištevati notranjim zadevam okraja, ker sega narod in njegovi interesi daleč čez meje okraja in ker je skupnost interesov prebivalstva okraja, ako tudi pripada le eni narodnosti neodvisna od okrajne zveze.

Pripomnja: Ta in preje navedeni judikat, katera slonita oba na enakih načelih, sta jako velike važnosti, kajti dosledno ne sme nobena občina ali okrajni zastop dovoliti podpor za takozvane minoritetne narodnostne šole itd. V praksi se pa tako ne ravna, a kjer ni tožnika, ni sodnika. (Dalje prih.)